

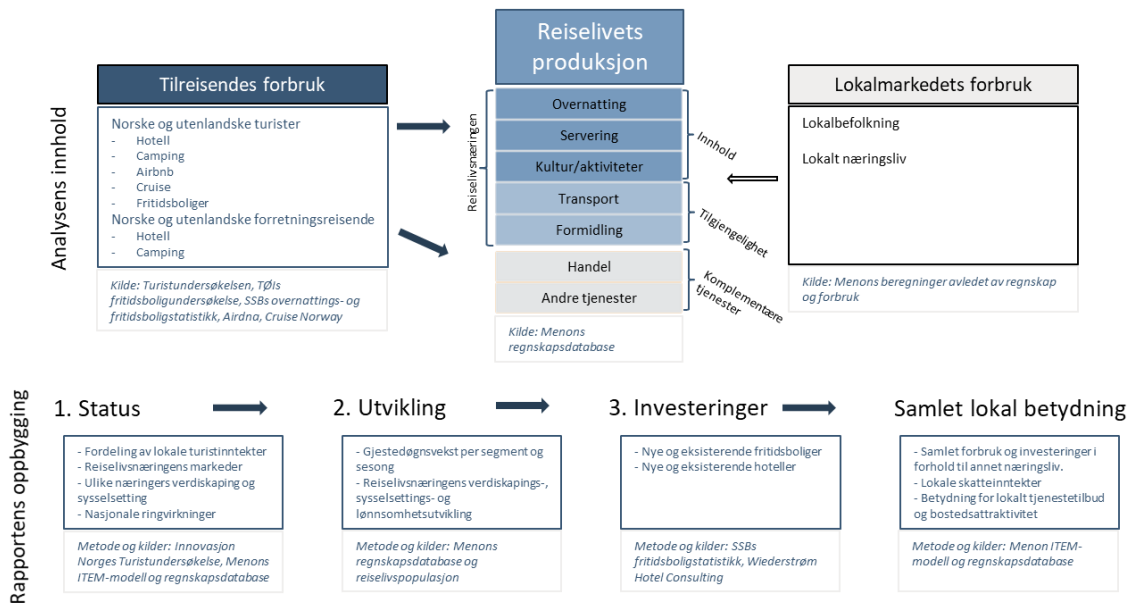
Ringvirkningsanalyse av reiselivet i Bergen

Foto: iStockphoto

Rapportens innhold og oppbygging

Rapporten er en av ni caserapporter Menon gjennomfører på vegne av NHO Reiseliv 2019. Formålet med rapportene er å kartlegge og analysere tilreisende sitt forbruk, lokalmarkedets betydning og reiselivets produksjon. Vi sammenstiller en rekke kilder og metoder for å gi en best mulig oversikt over reiselivets betydning for lokal verdiskaping og sysselsetting i Bergen.

Vi opererer med fire segmenter av norske og utenlandske turister og feriereisende, vi kartlegger verdiskaping i innholdsbransjene, transport og formidling samt andre næringer og underleverandører, og vi viser utviklingen i både turismen og næringslivet over tid.

Metoder og kilder

Menon har utviklet en **økonomisk beregningsmodell for reiseliv** for å kunne estimere ringvirkninger av **tilreisendes lokale forbruk**. Modellen henter inn informasjon fra overnattingsstatistikk, Innovasjon Norges Turistundersøkelse, Menons regnskapsdatabase (Regnskapsregistrene i Brønnøysund), samt nasjonalregnskapstall og næringskryssløp fra SSB.

Vi legger beregningene av antall gjestedøgn etter overnattingsform og segment til grunn for beregningene av økonomiske effekter. Deretter benyttes informasjon om gjennomsnittlig døgnforbruk fra Turistundersøkelsen. Vi omregner totalt forbruk (omsetning) i ulike vare- og tjenestekategorier til verdiskapings- og sysselsettingstall ved hjelp av **Menons regnskapsdatabase**. Databasen inneholder regnskapsinformasjon for alle foretak i Norge med plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene, og har blitt utviklet gjennom flere år. Herfra trekker vi ut informasjon om samtlige reiselivsbedrifter i Norge, basert på de ulike bransjene som til sammen utgjør **reiselivsnæringen** (overnatting, servering, transport, formidling og opplevelser).

I denne rapporten viser vi også **utviklingen i reiselivsnæringen**. Her bruker vi regnskapstall fra de lokale bedriftene i reiselivsnæringen.

Vi får ulike tall ut fra de ulike datakildene og metodene vi bruker. Vi beregner blant annet verdiskaping både avledet av de **tilreisendes beregnede forbruk** og i de **rapporteringspliktige reiselivsbedriftene**.

En stor fordel med regnskapsdatabasen er at den inneholder avdelingsdata, det vil si at bedrifter som har avdelinger registrert lokalt, men som eventuelt har hovedkontor andre steder, også er inkludert. På denne måten får vi synliggjort den verdiskapingen og sysselsettingen som faktisk finner sted lokalt, uavhengig av hvor foretaket har valgt å lokalisere hovedkontoret. I tillegg blir sysselsetting og verdiskaping fordelt på fylker og regioner på en riktigere måte. Informasjonen går tilbake til 2004.

Status for reiselivet i Bergen

Bergen som by og reisemål

Byen omtales som «Vestlandets hovedstad» og har siden den ble grunnlagt i 1070 med navnet Bjørgvin vært en viktig handels- og sjøfartsby. Bergen kommune har i dag mer enn 280 000 innbyggere fordelt på åtte administrative bydeler.

Byen er et svært populært reisemål for turister og den klart største destinasjonen på Vestlandet. I 2018 var det 3,3 millioner gjestedøgn og dagsbesøkende cruisepassasjerer i Bergen. Om lag 600 000 av disse kom med cruise.

Bryggen i Bergen står oppført på UNESCOs verdensarvliste og er en svært viktig og populær attraksjon for cruiseturistene og andre besøkende til byen. Andre populære attraksjoner er Fisketorget, Fløien og Fløibanen og De syv fjell.

Bergen hadde status som europeisk kulturhovedstad i år 2000 og det er i år blitt reist spørsmål om byen bør forsøke å få denne statusen på nytt. Uansett utfall av en slik prosess har Bergen en rekke kulturminner og andre severdigheter som samlet byr på en god variasjon i opplevelser og grunner til å besøke byen.

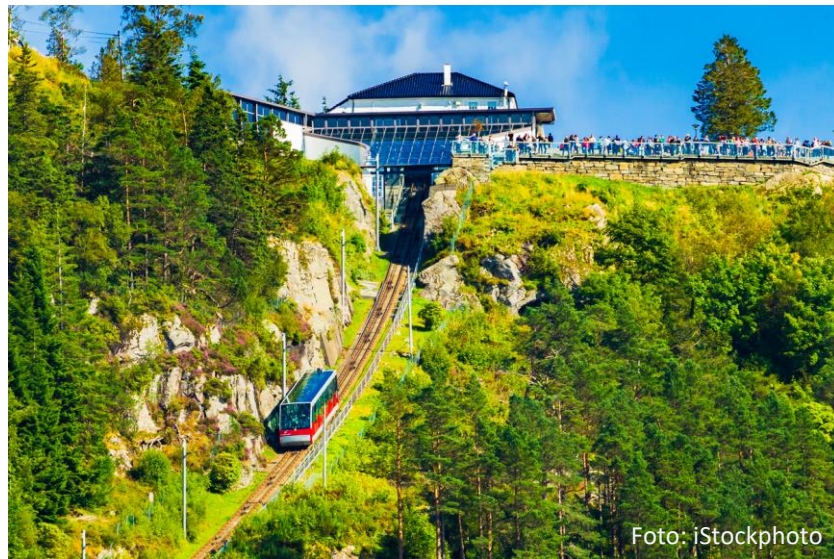

Foto: iStockphoto

Særpreget, muligheter og utfordringer for reiselivet i Bergen

Særpreget

- Bergen byr på en fantastisk kombinasjonen av natur, kultur, historie og et yrende byliv. Det har gjort byen til en av Norge viktigste reiselivsbyer.
- Med sin beliggenhet mellom fjell og fjorder og gode transportforbindelser blir Bergen ofte omtalt som en «Gateway to the fjords».
- Bergen har en rik kulturarv som er godt bevart. En tur i de trange smugene på Bryggen gir et godt inntrykk av byens historie og spesielle arkitektur.

Muligheter

- Bergen fungerer som innfallsport til store deler av reiselivet på Vestlandet, og derigjennom bidrar til vekst i andre reiselivsdestinasjoner. Samtidig tror vi det er mulig å satse mer på å utvikle byen som en egen destinasjon.
- Særlig i vintersesongen virker det å være et potensial for å styrke «reason-to-go» og «reason-to-stay» i Bergen.
- En mer attraktiv by overfor turistene vil også være positivt for lokalbefolkningen som igjen kan bidra til å øke oppslutningen om reiselivsnæringen.

Utfordringer

- Det har vært en stor økning i kapasitet i antall hotellrom de siste årene, og det er nødvendig å øke antall hotellovernattinger betydelig for å snu den negative utviklingen i inntekt per tilgjengelige rom (Revpar) i årene fremover.
- Det er relativt få av de utenlandske besøkende som kommer i vintersesongen.
- Viktig å unngå at ytterligere vekst i cruisetrafikken skaper negative virkninger som «people pollution» og misnøye hos lokalbefolkningen.

Flest utenlandske besøkende som kommer fra USA, Tyskland og Storbritannia, men Bergen besøkes av over 140 nasjonaliteter i løpet av et år

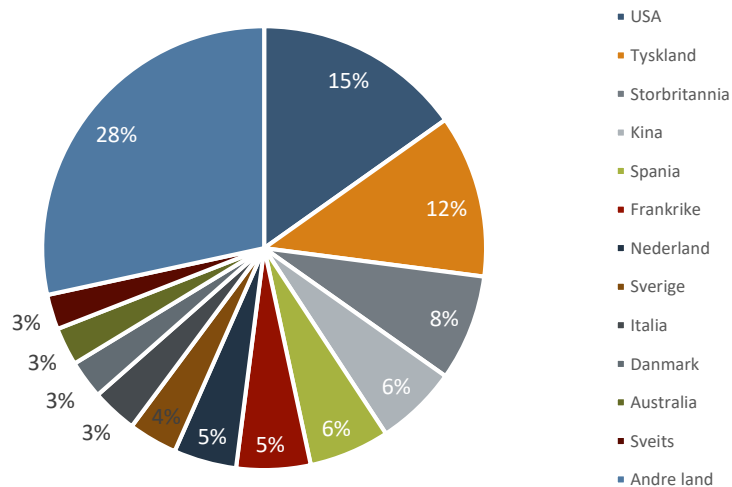
Andelen utenlandske besøkende til Bergen har økt de siste årene og de utgjorde 44 prosent av alle kommersielle gjestedøgn i 2018. Dermed har det vært en høyere vekst i utenlandske turister enn hva tilfellet har vært for norske turister til Bergen.

Utenlandske besøkende kommer fra en lang rekke nasjonaliteter, men enkelte land er viktigere enn andre. Mer enn en tredjedel av utenlandske besøkende til Bergen kom fra USA, Tyskland og Storbritannia. Betydningen av disse landene forsterkes ved at også mer enn 60 prosent av alle cruisepassasjerene til Bergen i 2017 kom fra de samme tre landene.

I Bergen, som for en rekke andre steder i Norge, har særlig antallet amerikanere økt kraftig de siste årene og mye av dette kan nok forklares med Norwegians direktefly til USA. I 2018 sto personer fra USA for 140 000 gjestedøgn, en økning på nesten 300 prosent siden 2013.

Vi har ikke tall på hvor mange ulike nasjonaliteter som var representert ved de kommersielle overnattingsstedene i Bergen, men vi vet at det i 2017 var cruisepassasjerer fra 143 ulike land til Bergen.

Fordeling på nasjonalitet av de utenlandske kommersielle gjestedøgn i Bergen i 2018. Kilde: Statistikknett

Norske og utenlandske feriereisende har nesten like stort forbruk som norske yrkesreisende

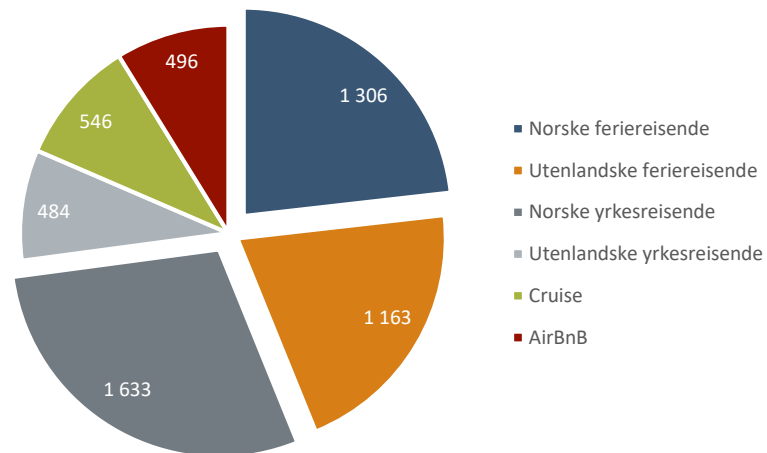
Vi beregner at tilreisende brukte 5,6 milliarder kroner i 2018.

29 prosent av dette er det norske yrkesreisende som står for, men reiselivet i Bergen har også store inntekter fra norske og utenlandske feriereisende som til sammen står for 44 prosent av forbruket.

Vi beregner at både utenlandske feriereisende og de som overnattet via Airbnb stod for 9 prosent hver av samlet forbruk, mens dagsbesøkende cruisepassasjerer utgjør 10 prosent av samlet forbruk i 2018.

I Bergen har vært en kraftig vekst i antall overnattinger formidlet gjennom Airbnb de siste par årene. I 2018 utgjorde forbruket til denne gruppen så mye som 42 prosent av forbruket til utenlandske feriereisende på kommersielle overnattingssteder. Senere i rapporten går vi nærmere inn på utviklingen i antall gjestedøgn formidlet gjennom Airbnb.

Beregnet omsetning fra tilreisende i 2018, fordelt på marked og formål. Millioner kroner.

Reiselivsnæringen i Bergen hadde en verdiskaping på over 5 milliarder kroner i 2017

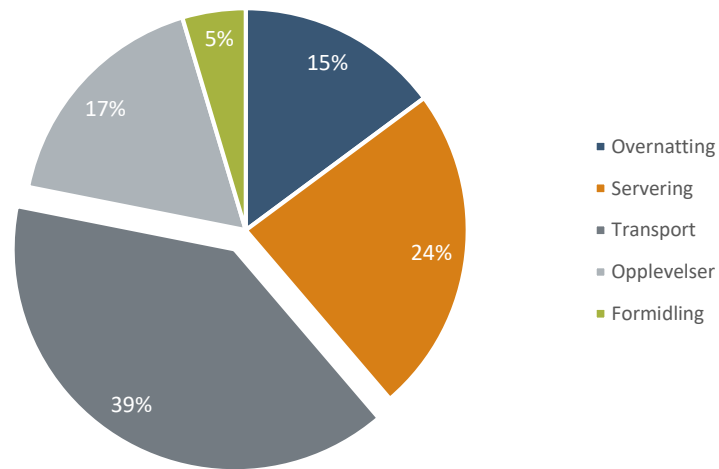
Reiselivsnæringen i Bergen stod for en samlet verdiskaping på over 5,1 milliarder kroner i 2017.

Verdiskaping = Lønnskostnader + EBITDA (det vil si driftsresultat før avskrivninger, finanskostnader og skatt). Verdiskaping er inntektene bedriftene sitter igjen med etter kjøp av varer og tjenester. Verdiskaping er godt egnet som mål på en nærings bidrag til den nasjonale økonomien, blant annet fordi man unngår dobbelttelling av bedrifters omsetning når de kjøper varer og tjenester av hverandre.

Blant næringens fem bransjer var det transport som stod for den klart største verdiskapingen i Bergen. Transportbransjens verdiskaping beløp seg til 2 milliarder kroner og utgjorde 39 prosent av næringens samlede verdiskaping.

Bergen lufthavn Flesland, Widerøe Ground Handling AS og Tide Buss AS er de tre største aktørene i transportbransjen og de bidrar alene med 1,25 milliarder kroner i verdiskaping, mer enn 60 prosent av samlet verdiskaping i transportbransjen.

Reiselivets verdiskaping i Bergen i 2017 fordelt på fem bransjer. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Over 3,3 millioner kommersielle gjestedøgn og dagsbesøkende cruisepassasjerer i 2018

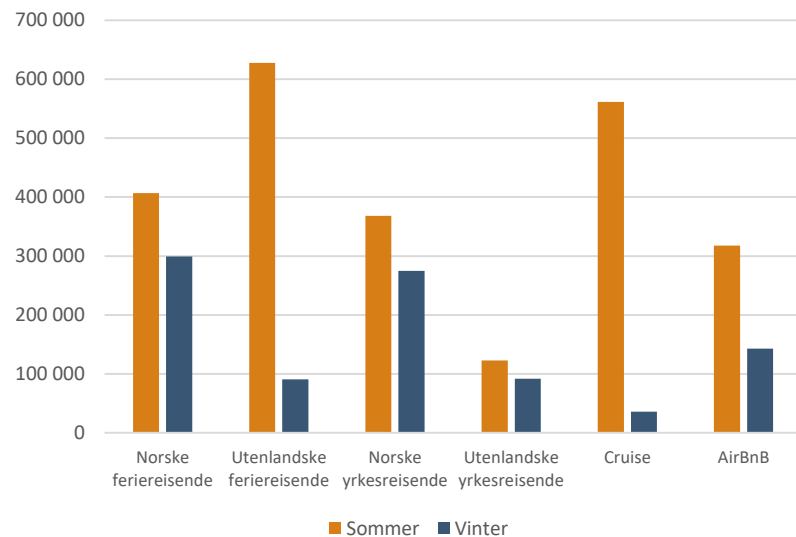
Bybildet i Bergen om sommeren preges av svært mange utenlandske feriereisende og cruisepassasjerer som er på dagsbesøk.

Vi har sammenstilt kommersielle gjestedøgn med data fra Airbnb og antall cruisepassasjerer og finner at det i 2018 var mer enn 3,3 millioner gjestedøgn (inkludert dagsbesøkende cruisepassasjerer) i Bergen. Mer enn 70 prosent av disse gjestedøgnene finner sted i løpet av sommersesongen.

Ser vi året under ett er det en 45/55 fordeling av alle besøkende som er henholdsvis norske og utenlandske. Om vi derimot kun ser på utenlandske besøkende til Bergen så kommer hele 83 prosent av disse i løpet av sommersesongen. Utenlandske besøkende om vinteren utgjør kun 326 000 gjestedøgn.

Om sommeren er det omtrent like mange utenlandske feriereisende på hotell og camping som det er dagsbesøkende cruisepassasjerer. Til sammen representerer disse 50 prosent av alle gjestedøgn om sommeren.

Antall kommersielle gjestedøgn per segment og sesong 2018. Cruise er dagsbesøkende med overnatting på skip. Kilde: Statistikknett, Airdna, Bergen havn

Sommersesongen defineres som mai-oktober og vintersesongen som november-april

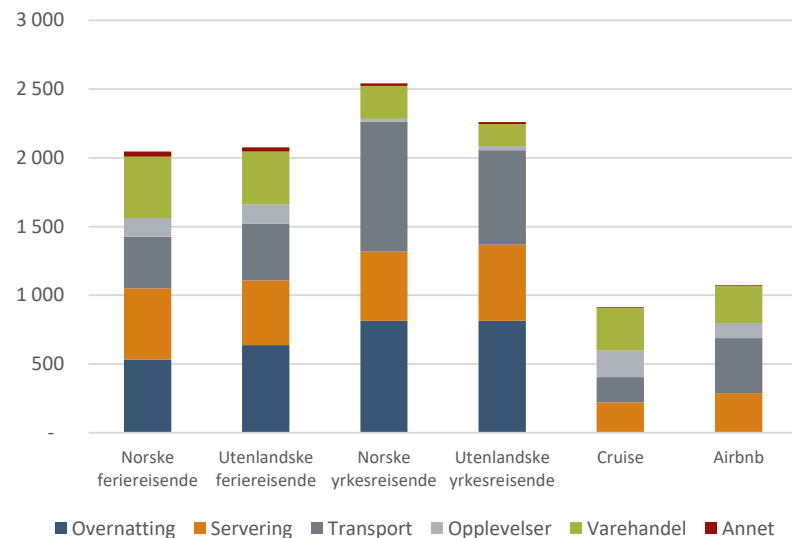
Yrkesreisende har det høyeste døgnforbruket, cruisegjester har det laveste

Innovasjon Norges Turistundersøkelse ligger til grunn for beregningene av forbruk i denne analysen. Her intervjues et stort antall reisende på forskjellige destinasjoner om blant annet om hvor mye penger de har brukt på reisen.

Beregnet døgnforbruk for ulike segmenter vises i figuren til høyre. Vi ser at yrkesreisende bruker mest, og at nordmenn bruker litt mer enn utlendinger. Norske yrkesreisende i Bergen bruker ca. 2500 kroner per døgn. Cruisegjestene har det laveste forbruket. Det skyldes i hovedsak at de ikke bruker penger på overnatting, men de beregnes også å legge igjen mindre penger enn andre på alle forbrukskategorier unntatt opplevelser.

Det er usikkerhet forbundet med tallene. Tallene er basert på selvrapportert forbruk, en mulig feilkilde i seg selv, og man kan ikke være helt sikker på å ha intervjuet et representativt utvalg. Intervjuene ble i stor grad foretatt ved kommersielle overnattingssteder, og treffer trolig best for hotellgjester.

Gjennomsnittlig døgnforbruk fordelt på forbrukskategorier. Kilde: Innovasjon Norges Turistundersøkelsen 2013-2016, bearbeidet av Menon.

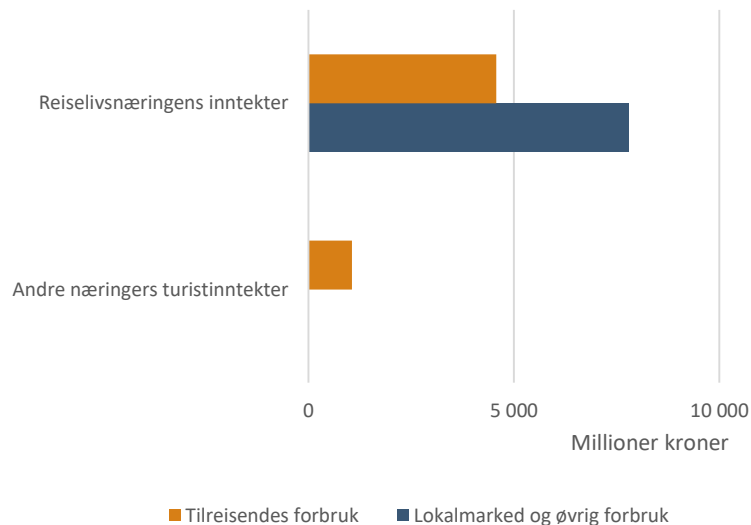
Tilreisendes forbruk over 5,6 milliarder kroner i 2018

Vi beregner at tilreisende til Bergen legger igjen litt over 5,6 milliard kroner noe som tilsvarer 1685 kroner i gjennomsnitt per gjestedøgn i 2018. Vi har lagt til grunn ulike forbrukstall for ulike segmenter, der hotellgjester bruker mest, og gjester ved camping bruker minst.

4,6 milliarder kroner tilfaller reiselivsnæringen og litt over 1 milliarder kroner tilfaller handelsnæringen og andre tjenester. Reiselivsnæringen har i tillegg inntekter fra lokalmarkedet og dagsturister, beregnet til omtrent 7,8 milliarder kroner.

Inntektene fra tilreisende sitt forbruk tilsvarer 20.000 kroner i inntekter per innbygger i kommunen.

Beregnet forbruk fra tilreisende og andre, i reiselivsnæringen og andre næringer.
Omsetning i millioner kroner.

Feriereisende til Bergen bruker relativt mer penger på servering og opplevelser enn de yrkesreisende

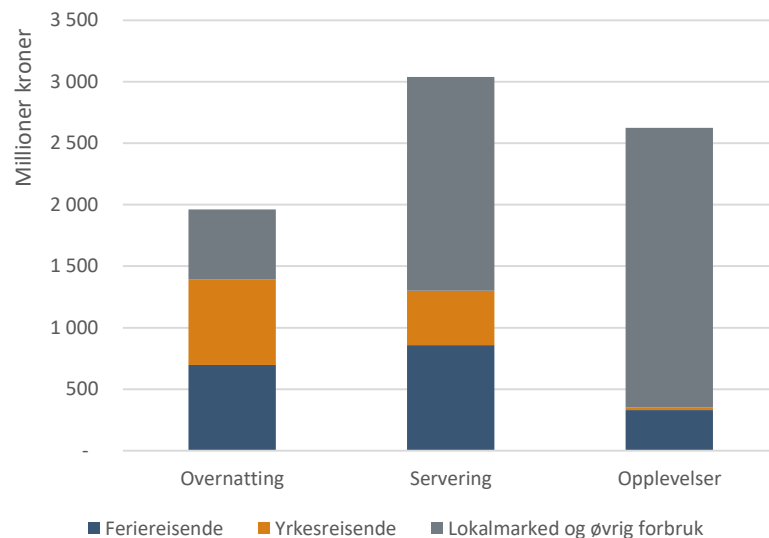
Vi beregner at tilreisende legger igjen 3,05 milliarder kroner i forbruk innen overnatting, servering og opplevelser. Feriereisende står for 25 prosent av innholdsbransjenes inntekter, yrkesreisende står for 15 prosent, mens lokalkmarked og øvrig forbruk utgjør de resterende 60 prosent. Innholdsbransjene i reiselivet er overnatting, servering og opplevelser.

Opplevelsesbransjen i Bergen skiller seg litt ut ved at den utgjør en såpass stor andel, 35 prosent, av samlet omsetning i innholdsbransjene. I andre storbyer som Trondheim og Oslo er andelen henholdsvis 24 og 28 prosent.

Bergen skiller seg også fra Trondheim og Oslo hva gjelder andelen til «Lokalkmarked og øvrig forbruk» av samlet omsetning innen serveringsbransjen. I Bergen er denne andelen kun 57 prosent, mens den i Trondheim og Oslo er henholdsvis 78 og 80 prosent. Sagt på en annen måte, så er tilreisende relativt mer viktig for serveringsbransjen i Bergen enn i de to andre byene.

Estimatene er funnet ved å beregne tilreisende sitt forbruk ut fra gjestestatistikk og forbruksundersøkelser på hva de tilreisende bruker på overnatting, servering og opplevelser sett opp mot total omsetning i de rapporteringspliktige foretakene i Menons regnskapsdatabase.

Beregnet omsetning fra tilreisende i 2018 sammenliknet med total omsetning i reiselivets innholdsbransjer i 2017. Millioner kroner. Kilder: SSB, Innovasjon Norge Turistundersøkelsen, Menons regnskapsdatabase

Nesten 70 prosent av omsetningen fra de tilreisende kommer i sommersesongen

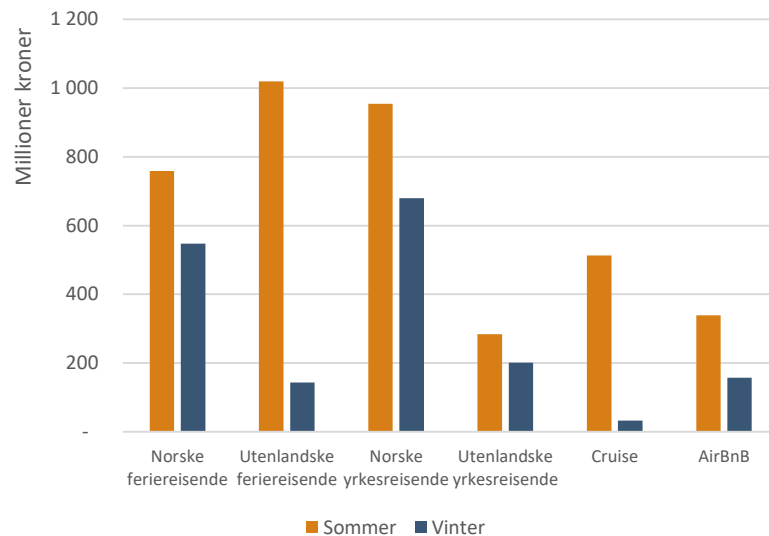
Reiselivsnæringen i Norge har utfordringer knyttet til sesongvariasjoner i turisttetterspørselen. Turisttetterspørselen i Norge øker kraftig i sommermånedene juni, juli og august, med en klar topp i juli.

Dette er også tilfellet for Bergen hvor 69 prosent av tilreisende sitt forbruk er i sommersesongen. Bergen har størst inntekter fra utenlandske feriereisende, 26 prosent, om sommeren og norske yrkesreisende, 39 prosent, om vinteren.

Selv om det er svært mange cruisepassasjerer som besøker Bergen årlig er reiselivet i Bergen i mye mindre grad, enn for eksempel Ålesund, avhengig av inntekter fra cruiseturistene.

Den store forskjellen mellom sommer- og vintersesongen kan by på utfordringer for deler av næringslivet med tanke på å holde åpent hele året og dermed også kunne tilby helårsarbeidsplasser.

Beregnet omsetning fra tilreisende i 2018 fordelt på sesong, marked og formål.
Sommersesongen definerer vi som mai-oktober, og vintersesongen som november-april.

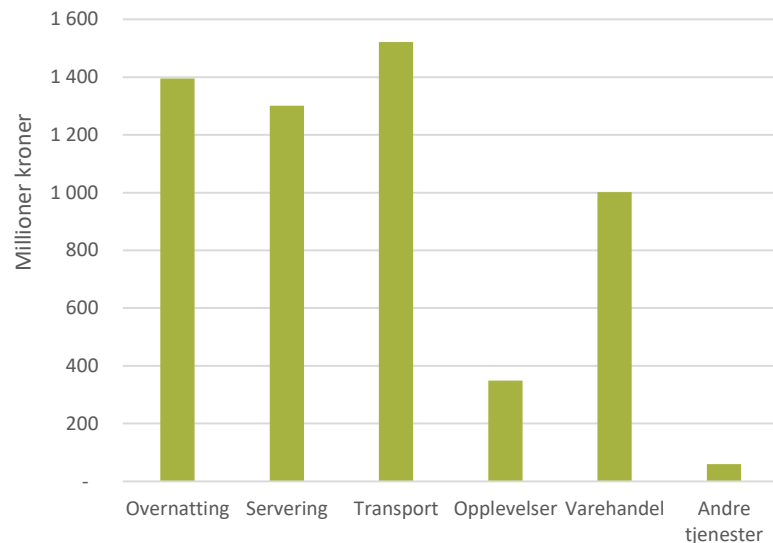

Størst inntekter innen transport, overnatting og servering

Tilreisende til Bergen legger igjen i overkant av 4,2 milliarder kroner innen transport, overnatting og servering, mens om lag 1 milliard kroner brukes innen varehandel og ca. 360 millioner kroner benyttes på opplevelser.

Vi har beregnet at tilreisende bruker ca. 1,5 milliarder kroner på transport. Dette kan virke høyt, men det inkluderer i noen grad også utgifter i forbindelse med transport til Bergen. Slik transportutgifter er ikke nødvendigvis forbruk som tilfaller bedrifter i Bergen. Det er dermed en risiko for at beregnet forbruk på transport kan overestimere reelt forbruk på denne bransjen i Bergen.

Beregnet total omsetning fra de tilreisende per forbrukskategori i 2018. Millioner kroner.

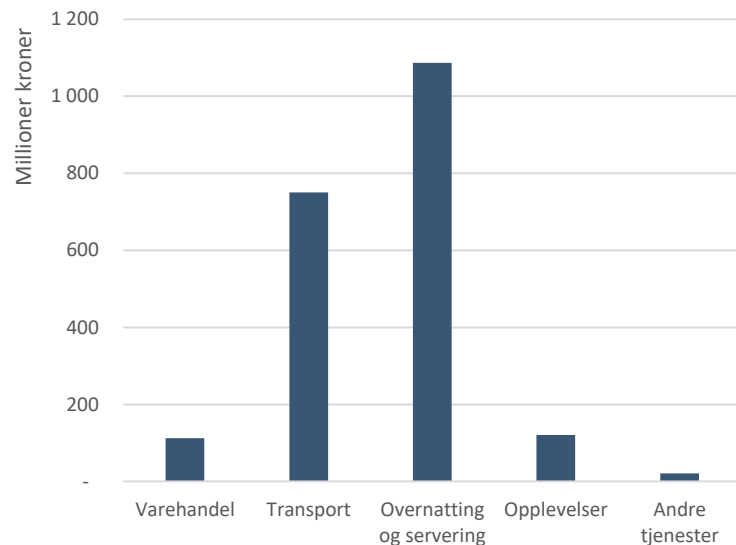
Tilreisendes forbruk i 2018 la grunnlag for verdiskaping på 2,1 milliarder kroner i det reiselivsrettede næringslivet i Bergen

Tilreisendes forbruk i 2018 la grunnlag for en verdiskaping på drøyt 2,1 milliarder kroner i det reiselivsrettede næringslivet i Bergen. Det tilsvarer 2 prosent av total verdiskaping fra næringslivet i Bergen.

Verdiskaping er definert som bedriftenes lønnskostnader og driftsresultatet før skatt, avgifter, nedskrivninger og avskrivninger. Verdiskaping er omsetningen som «blir igjen» i bedriftene etter vare- og tjenestekjøp for å avlønnne innsatsfaktorene arbeidskraft og kapital. Vi har regnet om det samlede reiselivsrelaterte forbruket (omsetning) til verdiskaping ut fra lokale forholdstall mellom omsetning og verdiskaping per bransje.

Verdiskaping fra tilreisendes forbruk fordeler seg som forventet først og fremst mellom bransjene i næringslivet hvor overnattings- og serveringsbransjene står for nesten 1,1 milliarder kroner, mens det er en verdiskaping på nesten 900 millioner kroner innen opplevelser og transport. Handelsnæringen har en verdiskaping på 113 millioner kroner knyttet til tilreisendes forbruk. Selv om varehandelen beregnes å få betydelig større inntekter fra tilreisende enn opplevelser, er verdiskapingen lavere, noe som skyldes at en større andel av inntektene går til leverandørene i verdikjeden.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018. Millioner kroner.

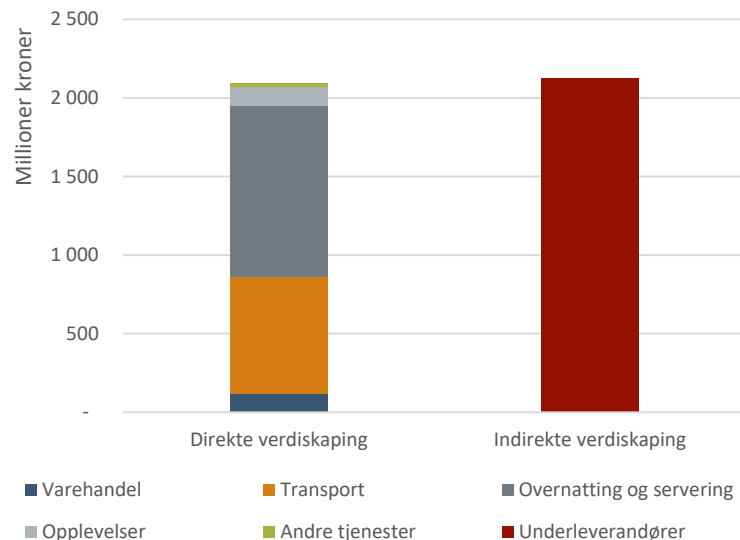
Verdiskapingen hos norske underleverandører er like stor som direkte verdiskaping fra tilreisendes forbruk

Verdiskapingen hos norske underleverandører tilsvarer, som følge av tilreisendes forbruk, er beregnet til å være 2,1 milliarder kroner.

Den indirekte verdiskapingen er beregnet ut i fra lokal reiselivsnærings vare- og tjenestekjøp i Norge, og tilfaller således ikke bare lokalt næringsliv. Indirekte verdiskaping er produksjonen til underleverandører gjennom hele verdikjeden. Direkte og indirekte verdiskaping summerer seg til reiselivets omsetning minus import til Norge for hele verdikjeden samlet.

Eiendom og forretningsmessig tjenesteyting er eksempler på viktige underleverandørnæringer.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Millioner kroner.

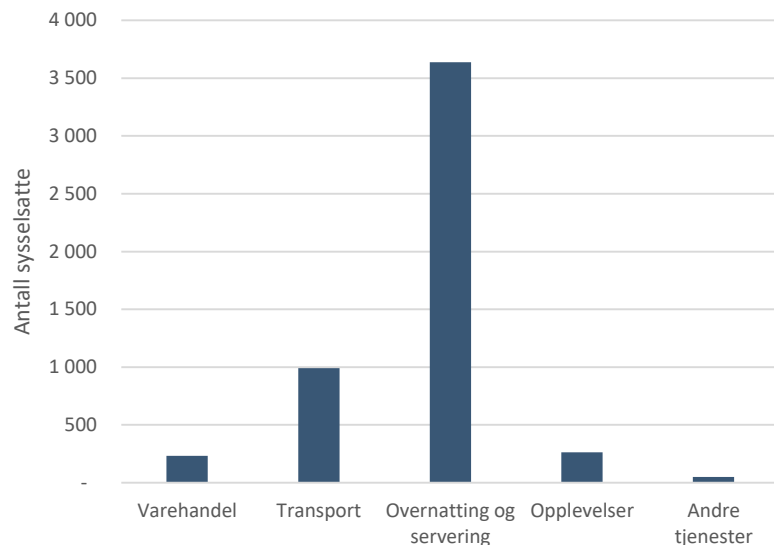
Tilreisendes forbruk danner grunnlag for nesten 5200 arbeidsplasser i det reiselivsrettede næringslivet i Bergen

Vi har tidligere vist at forbruket til de tilreisende i 2018 var 5,6 milliarder kroner. Vi beregner at dette forbruket danner grunnlaget for nesten 5200 arbeidsplasser i det reiselivsrettede næringslivet i Bergen. Det utgjør 4 prosent av alle sysselsatte i de regnskapspliktige bedriftene i Ålesund, utenom olje og finans.

90 prosent av arbeidsplassene er knyttet til transport, overnatting og servering. Særlig overnatting og servering er arbeidsintensive bransjer. Mye av etterspørselen innen overnatting og servering er på kveldstid, helger eller i ferier, og en stor andel av arbeidsinnsatsen gjøres av deltids- og sesongarbeidere. Lønns- og produktivitetsnivået er følgelig lavt sammenlignet med næringslivet ellers.

Omsetning innen overnatting og servering gir mange lokale arbeidsplasser, og skaper arbeidsmuligheter for ungdommer, utlendinger og lavutdannet arbeidskraft som kan ha vanskeligheter med å få seg arbeid ellers. Samtidig vil det normalt være slik at ikke all arbeidsinnsats utføres av personer som bor fast i regionen.

Sysselsetting avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018.

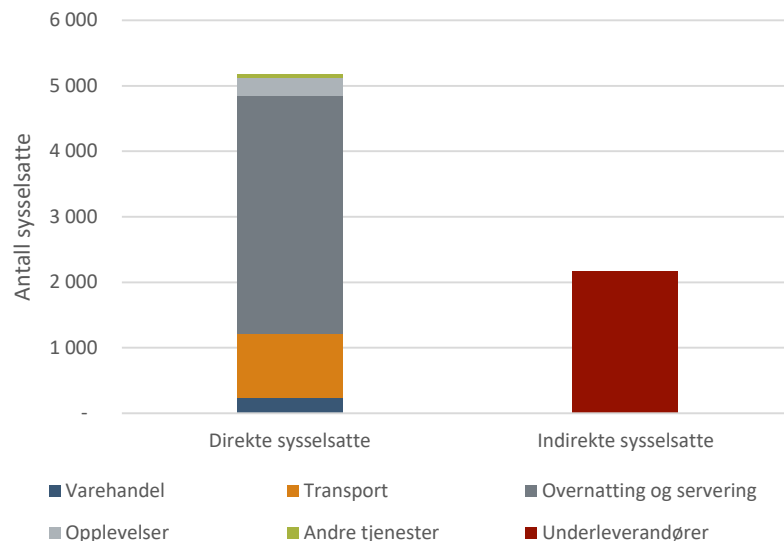
Reiselivsnæringens vare- og tjenestekjøp tilsvarer over 2100 arbeidsplasser utover i den nasjonale verdikjeden

I tillegg til de 5200 reiselivsrelaterte arbeidsplassene i Bergen bidrar reiselivsnæringens vare- og tjenestekjøp til over 2100 arbeidsplasser hos underleverandører i verdikjeden nasjonalt.

Det reiselivsrelaterte forbruket legger grunnlag for flere arbeidsplasser i bedriftene som selger direkte til tilreisende enn hos underleverandørene. Dette skyldes at reiselivsbedriftene er mer arbeidsintensive enn underleverandørene.

Det skapes flere arbeidsplasser per omsetningskrone innen overnatting og servering enn hos for eksempel eiendomsselskap eller andre vare- og tjenesteleverandører. Mange av de indirekte sysselsatte i den nasjonale verdikjeden jobber og bor i andre deler av landet.

Sysselsetting avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2018, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Millioner kroner. Kilde: Menon

Bergen er Vestlandets største reiselivsdestinasjon og en innfallsport for turister som også ønsker å besøke andre deler av Vestlandet

Med sine 3,3 millioner gjestedøgn og dagsbesøkende cruisepassasjerer er Bergen den klart største reiselivsdestinasjonen på Vestlandet. Bergen alene stod for 27 prosent av alle kommersielle gjestedøgn på Vestlandet i 2018.

Byen har også en viktig rolle som innfallsport til fjordene og andre destinasjoner og attraksjoner på Vestlandet som ikke har like gode transportforbindelser. Videre er Bergen også en sentral destinasjon i den svært populær turen «Norway in a Nutshell».

2018 var et rekordår for Bergen lufthavn med 6,3 millioner reisende mye takket være økt kapasitet som følge av ny terminal og 20 nye flyruter fra Bergen. Den nye terminalen har en kapasitet på 10 million passasjerer i året og i 2019 åpner ytterligere 8 nye utenlandsruter.

Norway in a nutshell. Foto: Visit Bergen

Utvikling i reiselivet i Bergen

Reiselivsnæringens samlede verdiskaping har doblet seg siden 2004

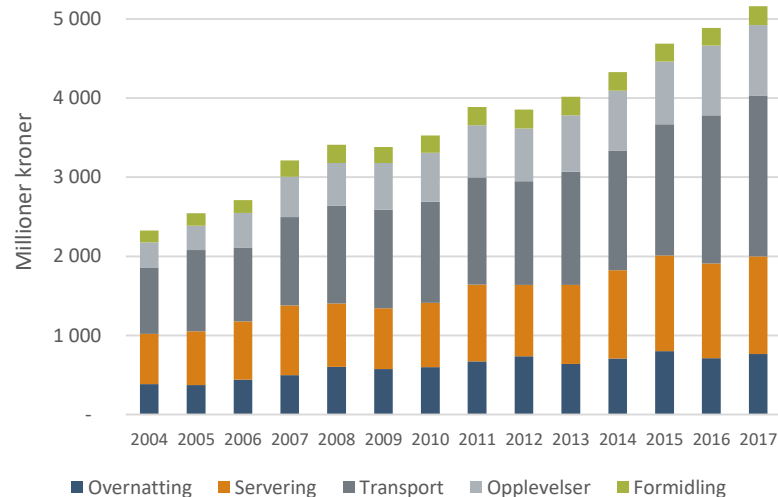
Verdiskapingen i reiselivsbedriftene i Bergen passerte 5 milliarder kroner i 2017. Det tilsvarer ca. 18 300 kroner per innbygger i Bergen kommune.

Veksten har variert mellom bransjene, fra 63 prosent innen formidling til 174 prosent innen opplevelser. Servering og overnatting har begge vokst med om lag 100 prosent, mens transport har vokst med 144 prosent.

Det er store forskjeller mellom bransjene. Transport bidrar med mer enn 8 ganger så mye i samlet verdiskaping enn det formidlingsbransjen gjør. Dette endres noe om vi ser på den gjennomsnittlig verdiskapingen for et selskap i hver bransje. Her kommer serveringsbransjen, med klart flest regnskapspliktige foretak, dårligst ut. Den gjennomsnittlige verdiskaping her utgjør kun 11 prosent av den gjennomsnittlige verdiskapingen til et foretak innen transportbransjen i 2017.

Det er transportselskaper som blant annet Bergen lufthavn og Widerøe som står for de største enkeltbidragene. Utenom transport så er det Stiftelsen Musikkelskapet Harmonien (Bergen Filharmoniske Orkester) og Den Nationale Scene som bidrar mest til verdiskapingen i 2017.

Utvikling i total verdiskaping per reiselivsbransje. Millioner kroner. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Svakt økende antall årsverk i reiselivsnæringen over tid

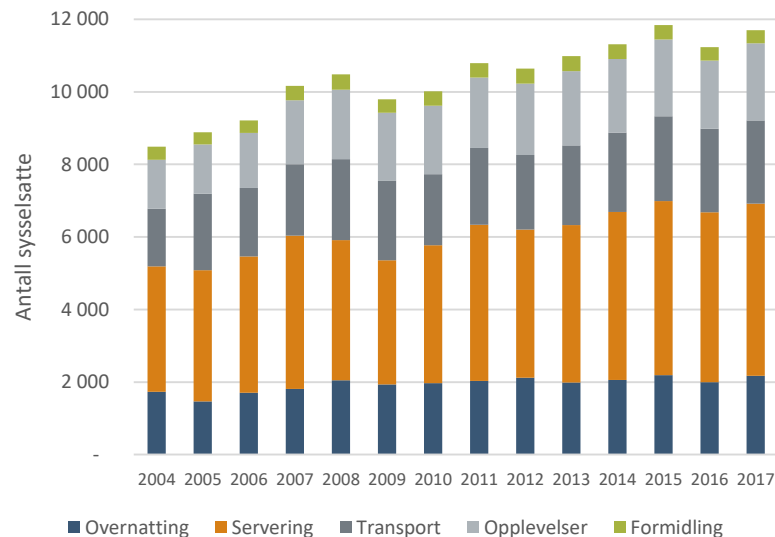
Det har vært en vekst på nesten 40 prosent i antall sysselsatte samlet over perioden. Servering er bransjen med flest ansatte, og har vært det hvert år siden 2004. I 2017 var det ca. 4750 ansatte i serveringsbransjen i Bergen.

Den sterkeste veksten har funnet sted innen opplevelsesbransjen hvor antall sysselsatte har økt med 58 prosent. Overnatting, servering og transport har alle vokst mellom 25 og 45 prosent i antall sysselsatte, mens formidling har opplevd en svak nedgang på 2 prosent.

Utviklingen i antall sysselsatte i reiselivsbransjene følger i stor grad mønsteret i verdiskapingen. For alle bransjer har verdiskapingen økt mer enn antall sysselsatte siden 2004. Det kan skyldes prisvekst, produktivitetsvekst eller, mest trolig, en kombinasjon av disse.

Antall ansatte er beregnet ut fra antall årsverk og forholdet mellom ansatte og årsverk per bransje. Antall årsverk er beregnet ut fra bedriftenes innrapporterte lønnskostnader, og gjennomsnittlig årslønn for heltidsansatte per bransje fra SSB. Det er en del usikkerhet knyttet til tallene, men metoden sikrer konsistens over tid.

Utvikling i antall sysselsatte per reiselivsbransje i Bergen fra 2004 til 2017. Kilde: Menon regnskapsdatabase og SSB.

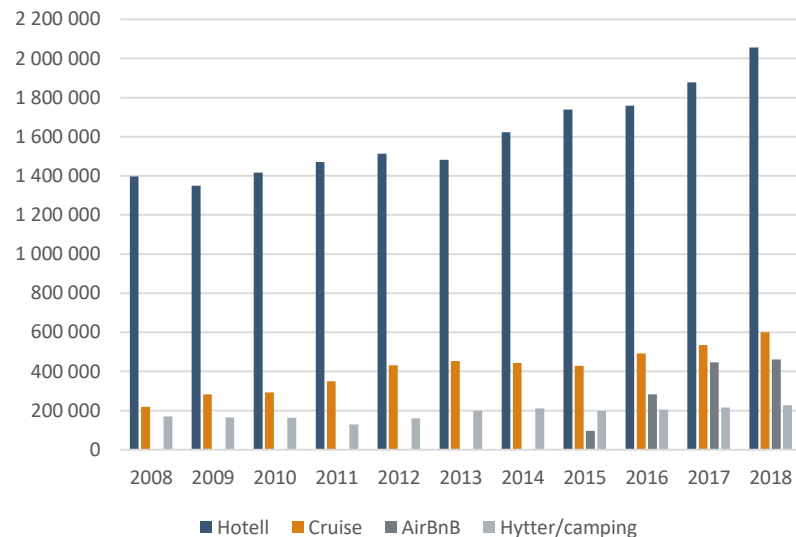
Betydelig sterkere vekst i antall cruisepassasjerer og Airbnb, men i volum er det langt igjen til antall gjestedøgn på hotell

Antall gjestedøgn (inkludert dagsbesøkende cruisepassasjerer) i Bergen har vokst med nærmere 90 prosent i perioden 2008 til 2018.

Selv om fleste nye gjestedøgn har funnet sted på hotellene i Bergen, hvor antall gjestedøgn har økt fra 1,4 millioner til litt over 2 millioner, er det en betydelig sterkere vekst hva gjelder antall dagsbesøkende cruisepassasjerer og gjestedøgn gjennom Airbnb. Antall cruisepassasjerer har økt med 175 prosent, mens Airbnb har økt med hele 380 prosent.

Fordi veksten til Airbnb har funnet sted fra et vesentlig lavere antall gjestedøgn i utgangspunktet er det naturlig at den er langt høyere. Likevel er det verdt å merke seg at det på bare 4 er blitt dobbelt så mange gjestedøgn gjennom Airbnb som camping. Airbnb utgjorde i 2018 også 75 prosent av antall cruisepassasjerer som besøkte Bergen.

Utvikling i antall gjestedøgn på hotell, camping, cruisepassasjerer og Airbnb. Kilde: Statistikknett, Airdna og Bergen havn

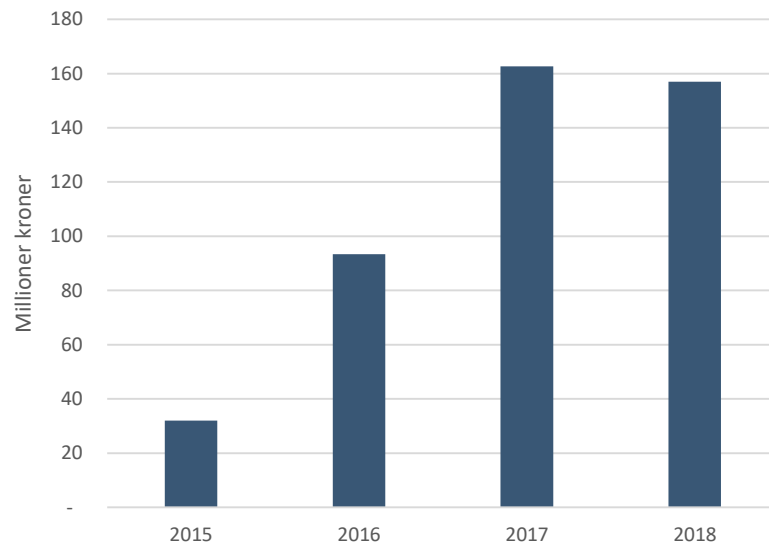
Kraftig vekst i omsetning gjennom Airbnb...

Beregnet omsetning (leieinntekter) for gjestedøgn gjennom Airbnb i Bergen utgjorde litt over 150 millioner kroner i 2018. Det er en økning på nesten 400 prosent fra 2015.

Vi har beregnet at denne gruppen turister i 2018 hadde et samlet forbruk, sett bort ifra leieinntektene, på 500 millioner kroner i Bergen. Det er et betydelig beløp og målt i forbruk er dette en like viktig gruppe besøkende som cruiseturistene.

For de aller fleste, privatpersoner så vel som næringslivet, bidrar disse turistene positivt. Samtidig er det viktig at utleie gjennom Airbnb foregår på like vilkår som kommersielle overnattingstilbud. Vi har ikke undersøkt hvorvidt den kraftige veksten i gjestedøgn gjennom Airbnb skyldes at tilbudet når ut til et nytt segment reisende som ellers ikke ville ha kommet, eller om dette er gjestedøgn som i fravær av et tilbud på Airbnb ville ha resultert i økte kommersielle gjestedøgn. Trolig ligger svaret et sted i mellom.

Beregnet årlig omsetning gjennom Airbnb i Bergen i perioden 2015-2018. Millioner kroner.
Kilde: Airdna

... og naturlig nok er Airbnb klart mest populært om sommeren som for øvrig besøkende

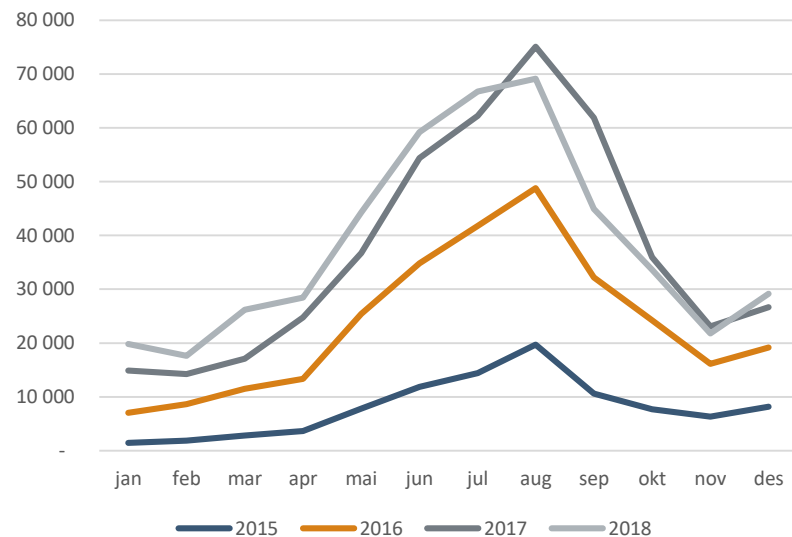
Antall gjestedøgn gjennom Airbnb har på 4 år økt med 380 prosent. Samtidig må det påpekes at den kraftige veksten har bremsset kraftig opp det siste året, hvor det kun har vært en vekst på beskjedne 3 prosent.

I 2015 var det omtrent 96 000 gjestedøgn, mens det i 2018 var økt til nesten 450 000. Det tilsvarer om lag 13 prosent av alle kommersielle gjestedøgn og dagsbesøkende cruisepassasjerer i 2018. En mer nærliggende gruppe å sammenligne kan være feriereisende på hotell. I 2018 utgjorde antall gjestedøgn gjennom Airbnb 40 prosent av dette segmentet.

Ikke overraskende følger Airbnb samme sesongfordeling over året som øvrig besøkende til Bergen. 70 prosent av gjestedøgnene finner sted i sommersesongen med juli og august som de to mest populære månedene.

I 2018 var det mer enn 2100 Airbnb-enheter med utleie i Bergen, noe som tilsvarer 7,6 per 1000 innbyggere.

Antall gjestedøgn gjennom Airbnb i Bergen per måned i perioden 2015–2018. Kilde: Airdna

Antall cruisepassasjerer har økt med 175 prosent på 10 år

Bergen er Norges største cruisehavn, og den fjerde største cruisehavnen i Europa. I 2008 var det 218 000 cruisepassasjerer som besøkte Bergen, fordelt på 250 anløp. På bare 10 år har cruisetrafikken økt til 341 anløp og 600 000 passasjerer i 2018.

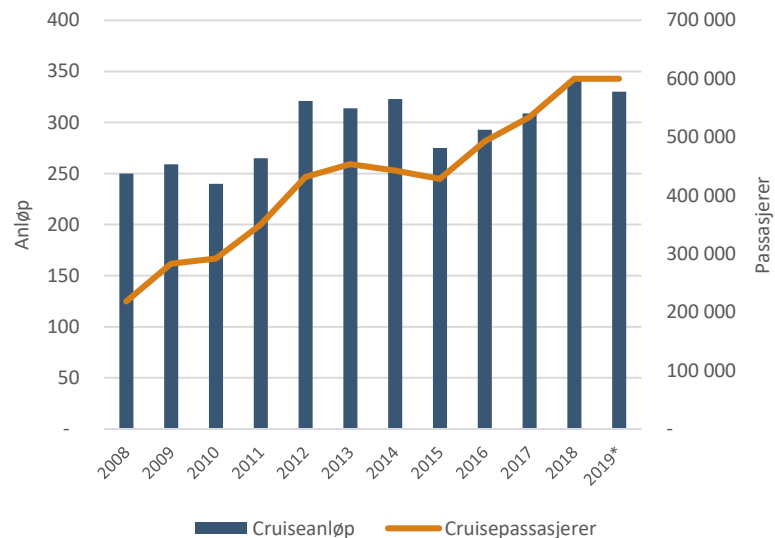
Bergen havn forventer noe færre anløp i 2019, trolig rundt 330, samtidig som antall passasjerer antas å forbli uendret fra 2018. Det skyldes at de forventer en del store cruiseskip i løpet av 2019.

Vi beregner at cruisepassasjerenes forbruk i 2018 utgjør om lag 550 millioner kroner.* Tilsvarende 10 prosent av samlet forbruk fra alle turister i 2018. Cruisepassasjerer utgjør en større andel målt i antall besøkende, 18 prosent i løpet av året og 25 prosent av alle besøkende om sommeren.

Dagsbesøkende cruisepassasjerer er viktige for reiselivsnæringen og øvrig næringsliv i Bergen. Samtidig viser tallene at det er andre besøkende som er viktigere, for eksempel gjelder det besøkende som bor gjennom Airbnb. Disse legger igjen omtrent like mye i forbruk, til tross for at det var 130 000 flere cruisepassasjerer.

*Menon har i en tidligere rapport om cruiseturismens økonomiske betydning i Bergen anslått at dette utgjør 575 millioner kroner. Avviket skyldes noen mindre endringer i antagelsen om forbruket til hver enkelt passasjerer.

Utvikling i antall cruiseanløp og cruisepassasjerer årlig til Bergen, 2008 – 2019 (* forventet antall). Kilde: Bergen havn

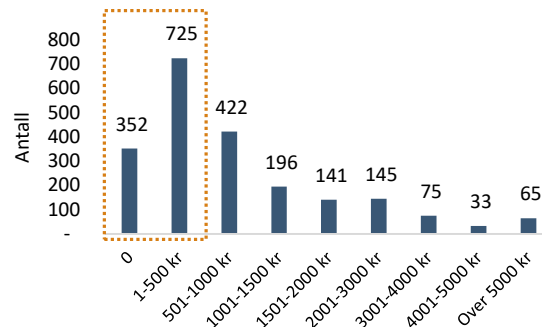
Store forskjeller i forbruket til hver enkelt cruiseturist

I 2018 gjennomførte Menon en spørreundersøkelse blant nesten 2200 cruiseturister i Bergen hvor vi kartla deres forbruk.

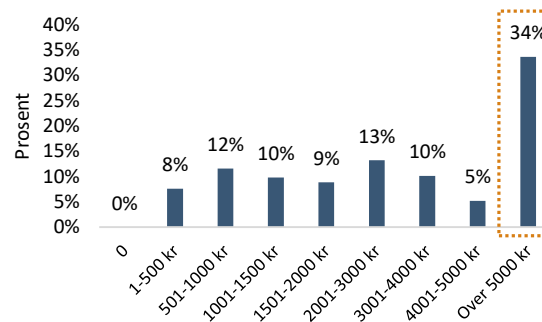
Resultatene fra undersøkelsen viser at halvparten av gjestene bruker mindre enn 500 kroner når de besøker Bergen. Videre fant vi at en liten gruppe på 3 prosent av cruiseturistene står for hele 34 prosent av forbruket.

På forrige lysbilde viste vi at antall cruiseturister har vokst kraftig de siste 10 årene, samtidig som forbruket deres i 2018 utgjør en mindre andel av samlet forbruk enn andelen av antall besøkende.

I lys av at det er store forskjeller i forbruket til den enkelte cruiseturist kan en stille spørsmål om det i fremtiden burde legges til rette for en type cruiseturisme som stimulerer til at en større andel av passasjerene får et høyere forbruk.

Antall
cruisepassasjerer i
ulike
forbruksintervaller.
Kilde: Menon

Andel av
cruisegjesters
totalforbruk i Bergen
fra gjester i ulike
forbruksintervaller.
Kilde: Menon

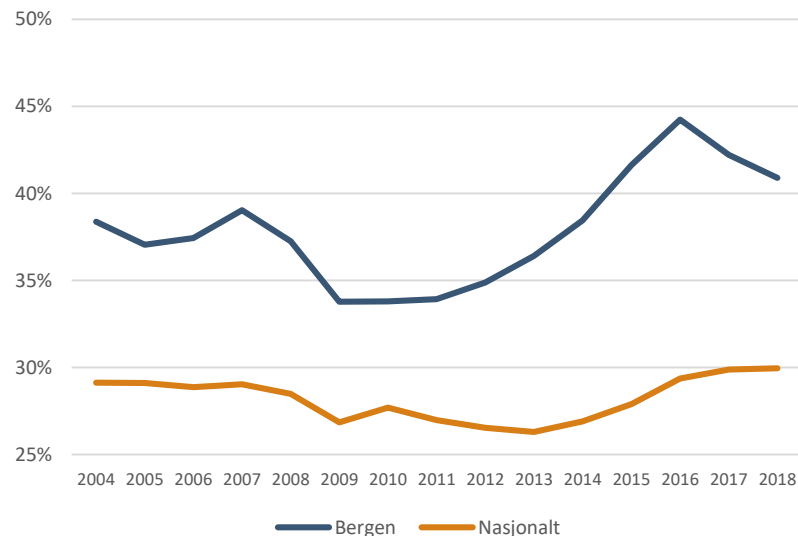
Større variasjoner i andelen utenlandske besøkende til Bergen enn nasjonalt

Utenlandske besøkende til Bergen utgjør en større andel av de besøkende i løpet av et år enn hva som er tilfellet nasjonalt. Det har vært tilfellet i alle år siden 2004, men forskjellen har økt de senere årene.

Andelen utenlandske besøkende til Bergen, målt ved andelen av kommersielle gjestedøgn, falt i perioden 2004 til 2011 til et nivå på 34 prosent. Siden har det vært en positiv utvikling, og klart bedre enn tilfellet nasjonalt, med et foreløpig toppår i 2016 hvor utenlandske besøkende stod for hele 44 prosent av de kommersielle gjestedøgnene i Bergen. I 2018 var andelen 41 prosent, sammenlignet med 30 prosent nasjonalt.

En viktig grunn til dette er at vekten i utenlandske flyreisende har økt med 85 prosent fra 2011 til 2016. Bergen og Oslo står som de viktigste destinasjonene for den internasjonale flyturismen til landet. Bergen er en tilgjengelig by med en rekke direkteruter til og fra flere byer i Europa og USA. Bergen er «Gateway to the fjords» og allment kjent for å være en av Norges vakreste byer. I tillegg har byen et næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjoner som genererer et betydelig antall gjester fra det utenlandske møte- og konferansemarkedet.

Årlig andel utenlandske besøkende av alle gjestedøgnene ved hotell, camping og hyttegrender i Bergen og i Norge, 2004-2018. Kilde: Statistikknett

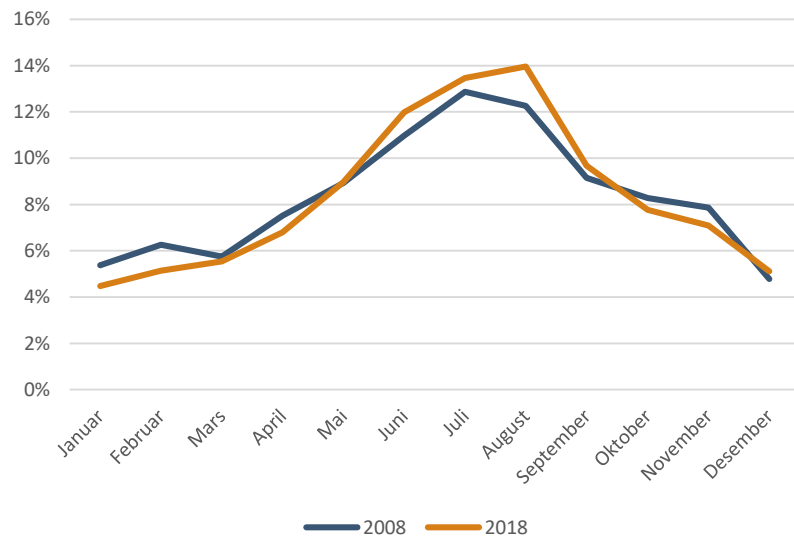
Ingen indikasjon på at andelen vinterturister i Bergen øker

I 2018 var 66 prosent av hotellovernattingene i Bergen i sommermånedene fra mai til og med oktober. Det er en svak økning fra 2008 hvor andelen var 62,5 prosent. Utviklingen tyder på at sommerturismen har økt relativt mer enn vinterturismen de siste årene. Utviklingen i Bergen er på linje med utviklingen ellers på Vestlandet og for store deler av landet.

En av få destinasjoner hvor sesongprofilen har endret seg er Tromsø. Fra 2008 til 2018 har det vært et skifte i hvilken sesong som har hatt flest besøkende, målt i hotellovernattinger. I 2008 var det en fordeling mellom sommer og vinter på 56/44, mens det i 2018 var snudd til en 45/55 fordeling.

Til tross for at Bergen er blitt en mer tilgjengelig by med flere direkteruter til viktige utenlandske markeder, en viktig forutsetning for vekst i helgeturismen, har ikke vinterturismen til byen økt mer enn sommerturismen. Dette kan tyde på at Bergen i liten grad er utviklet som en selvstendig destinasjon for turister, og at byen kanskje først og fremst er et sentralt utgangspunkt eller stoppested på turistenes vestlandsreise.

Hotellovernattinger per måned i Bergen, som andel av totalt antall overnattinger, i 2008 og 2018. Kilde: Statistikknett

Siden 2011 har reiselivet i Bergen hatt lavere lønnsomhet enn reiselivet nasjonalt

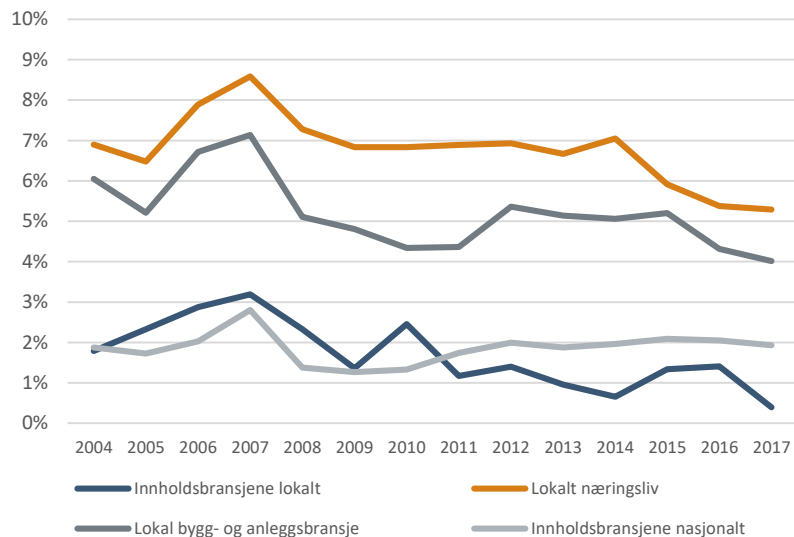
Driftsmarginene til innholdsbransjen, målt ved medianbedriften, er betydelig svakere enn for øvrig næringsliv i Bergen. Siden 2011 har innholdsbransjene lokalt i Bergen hatt lavere lønnsomhet enn innholdsbransjene nasjonalt.

En driftsmargin på rundt 0 prosent for medianbedriften tyder på at det er mange reiselivsbedrifter i Bergen som taper penger i dagens marked.

Med innholdsbransjene mener vi de tre reiselivsbransjene overnatting, servering og opplevelser. Lokalt næringsliv er privat næringsliv unntatt olje og finans.

Mange hotell, både kjedehotell og selvstendige, har leieutgifter som varierer med omsetning, slik at økte inntekter gir stabile resultater i driftsselskap, mens eiendomsselskapet opplever økte inntekter. Sett på denne måten er nok status og utvikling i lønnsomhet undervurdert for overnattingsbransjen sammenlignet med resten av næringslivet.

Lønnsomhet: Driftsmargin – median. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Hotellinvesteringer

A photograph of a modern hotel lobby. In the foreground, two escalators lead up towards a large, brightly lit circular opening in the background. Two large trees are positioned on either side of the circular opening. The ceiling is a complex, geometric pattern of white squares. The walls are a warm, reddish-brown color. The overall atmosphere is warm and modern.

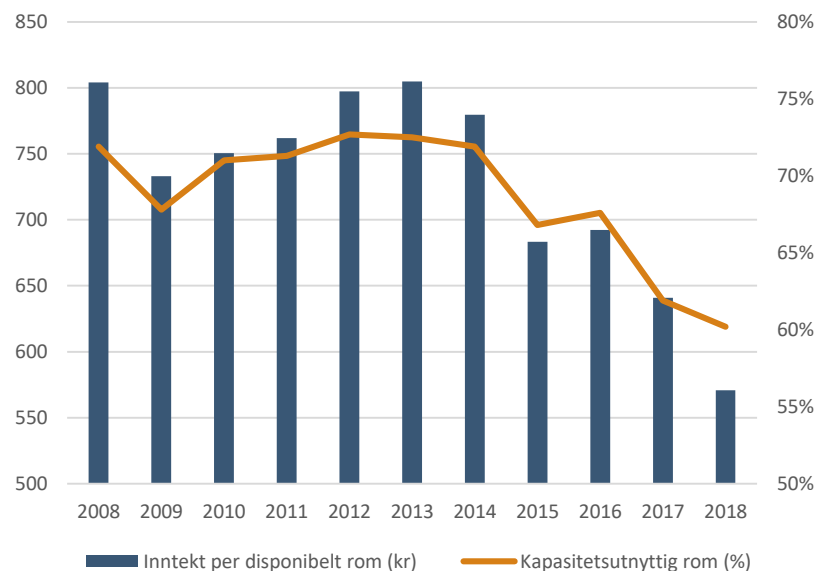
Klar nedgang i inntekt per disponibelt rom og kapasitetsutnyttningen...

Finanskrisen i 2008 førte til en klar svekkelse i inntekt per disponibelt rom (revpar) og kapasitetsutnyttningen på rom i 2009. I årene etter var det en positiv vekst frem til 2013 før det igjen snur og fra 2014 har det vært en klar nedgang.

Det kraftige fallet kan trolig forklares av flere forhold, blant annet oljekrisen i 2014, men, som det fremgår av det neste lysbildet, så fant det også sted en kraftig kapasitetsøkning målt i antall rom fra 2013. Dette er trolig en vel så viktig forklaring til den negative utviklingen de siste årene.

Med et belegg på 60 prosent i 2018 og en revpar så lav som 570 kroner kan det tyde på at det nå er en situasjon med overkapasitet innenfor hotellnæringen i Bergen. Til sammenligning hadde Oslo et belegg på 71 prosent og en revpar på 758 kroner i 2018.

Inntekt per solgte rom og kapasitetsutnyttning på rom i prosent. Hoteller i Bergen 2000-2018. Kilde: Statistikknett.

... som trolig kan forklares med store investeringer og kraftig vekst i antall hotellrom

I perioden 2008 til 2018 har kapasiteten i Bergen, målt i antall hotellrom, vokst med 62 prosent. Det er i dag 41 hoteller med til sammen 6143 rom, opp fra 30 hoteller og 3800 rom. I samme periode har beleggsprosenten falt fra om lag 72 prosent til 60 prosent.

Samtidig ser vi at denne utviklingen faktisk har funnet sted innenfor en enda kortere tidsperiode da det frem til 2013 var det en flat utvikling i samlet kapasitet og inntekt per disponibelt rom.

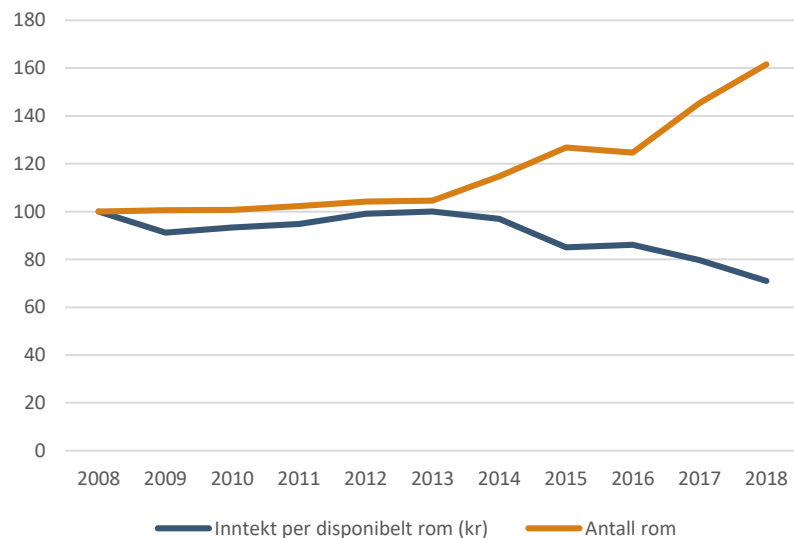
De siste fem årene har det i gjennomsnitt vært en årlig tilvekst på over 430 hotellrom hvert år. I perioden 2015 til 2018 ble det brukt hele 2,5 milliarder kroner på renovering av eksisterende hoteller og investeringer i nye.

Dette fordeler seg på nærmere 1,8 milliarder kroner investert i nye hoteller, som blant annet Scandic Flesland Airport og Hotel Zander K, og nesten 750 millioner kroner i renovering av eksisterende hoteller hvor Hotel Norge har vært det største prosjektet.

Oss bekjent åpner det kun ett nytt hotell i Bergen i 2019, Citybox Danmarks plass med en kapasitet på 120 rom, samt at Scandic Strand Hotel Bergen med sine 88 rom gjenåpnes til sommeren etter å ha vært stengt for oppussing. Bergen har med dette svært god hotellkapasitet.

Indeksert utvikling i inntekt per disponibelt rom og kapasitet målt ved antall rom.

Kilde: Statistikknett

Et nyrenovert Hotel Norge fremstår som ett av landets beste hoteller og byens storstue

Helt siden 1885 har Hotel Norge by Scandic vært et møtepunkt for bergensere og besøkende til byen. Etter to år med renovering, for mer enn 650 millioner kroner, gjenåpnet det flotte hotellet sommeren 2018.

Hotellet er utvidet med en ny etasje og kapasiteten på 415 rom gjør det til Bergens største hotell.

Som Britannia Hotel i Trondheim satser også Hotel Norge på å tilby lokalbefolkningen og tilreisende kulinariske opplevelser i verdensklasse gjennom restauranten Nova.

Hotelldirektør Haukedal har uttalt at det er viktig for hotellet å satse på gjesteopplevelser. De har derfor blant annet ansatt en egen «livsstils-concierge» som kan tilby gjestene opplevelser litt utenom det vanlige.

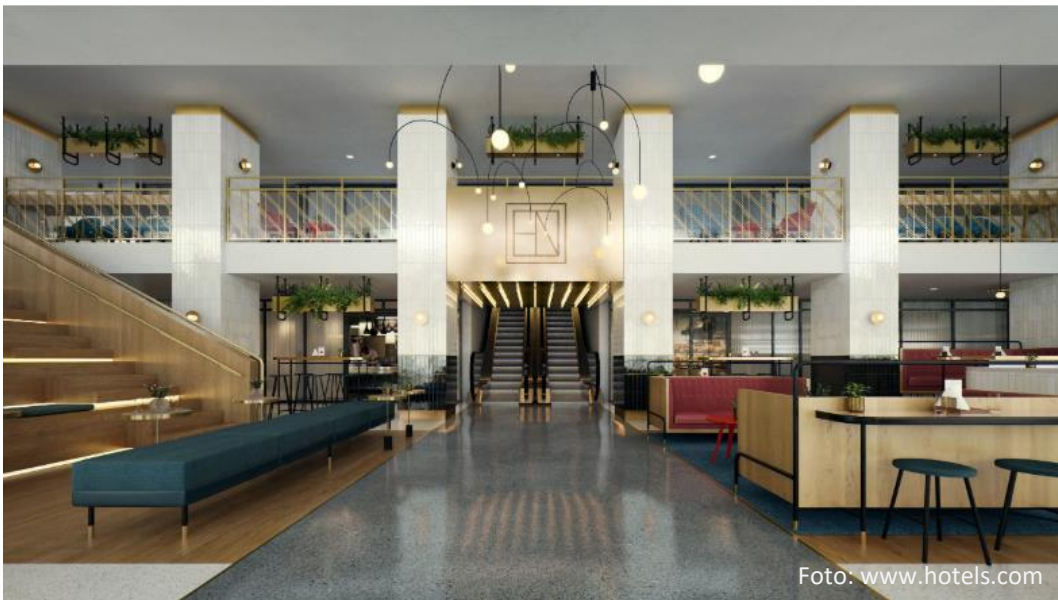

Foto: www.hotels.com

Reiselivets lokale betydning

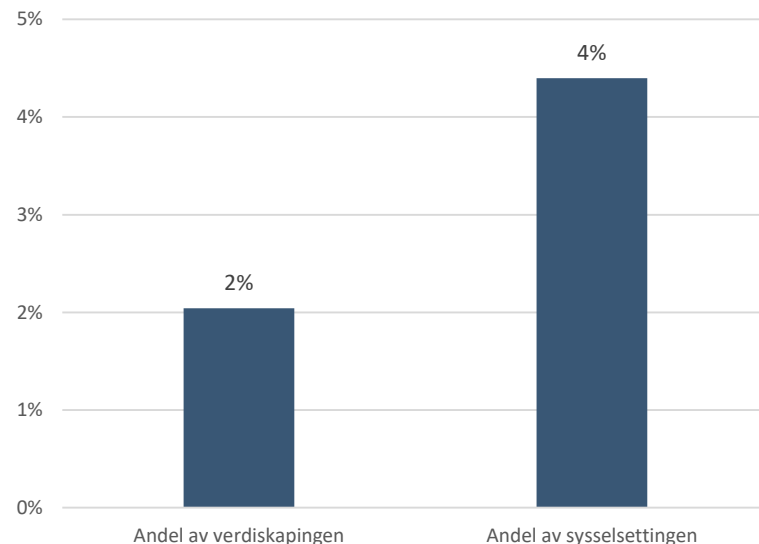
Tilreisende legger grunnlaget for 2 prosent av verdiskapingen og 4 prosent av sysselsettingen i næringslivet i Bergen

Vi beregner at tilreisendes forbruk legger grunnlag for 2 prosent av verdiskapingen og 4 prosent av sysselsettingen i næringslivet (uten olje og finans) i Bergen.

I tillegg til at 2 prosent av all verdiskapingen i Bergen kan knyttes til forbruk, vil reiselivsnæringen, handelsnæringen og bygg- og anleggsnæringen gjøre store innkjøp lokalt, noe som genererer inntekter innenfor blant annet eiendomsbransjen, forretningstjenester og varehandel.

I sum må en kunne si at reiselivet står for et viktig bidrag til næringslivet og lokalbefolkningen i Bergen.

Beregnet direkte verdiskaping og sysselsetting fra tilreisende som andel av total verdiskaping og sysselsetting i næringslivet i Bergen. Kilde: Menon

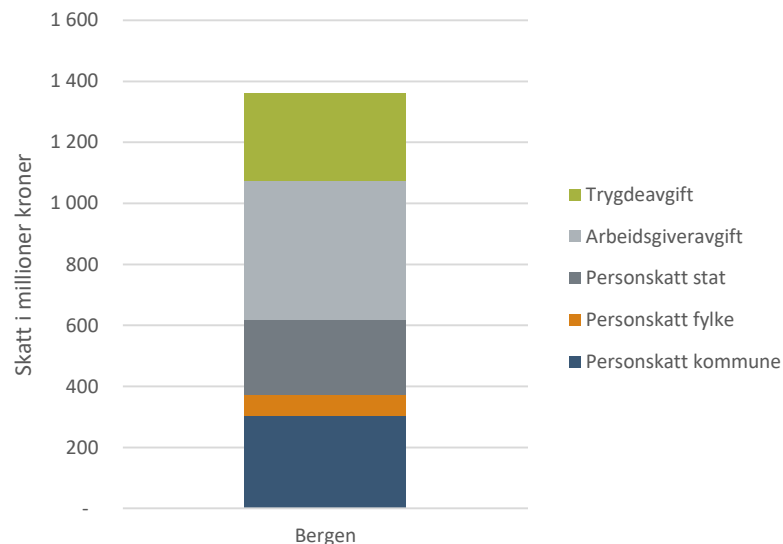
Nesten 1,4 milliard kroner i totale skatteinntekter fra arbeidsinntekten til de reiselivsansatte i Bergen i 2017

Mens staten har inntekter fra en lang rekke inntektskilder, kommer kommunenes skatteinntekter i hovedsak fra arbeidstakeres inntekter. Figuren til høyre viser beregnede totale skatte- og avgiftsinntekter fra arbeidsinntekten til reiselivsansatte i Bergen, for både stat, fylke og kommune.

Vi ser at det offentlige samlet mottok 1,4 milliarder kroner i skatteinntekter fra arbeidsinntekten til de reiselivsansatte i Bergen i 2017. 300 millioner kroner tilfalt Bergen kommune og 70 millioner kroner tilfalt Hordaland fylkeskommune. Det resterende var statlige inntekter i form av personskatt, arbeidsgiveravgift og trygdeavgift.

Trygdeavgift og arbeidsgiveravgift beregnes av samlet skattbar inntekt, mens personskatt til kommune, fylke og stat beregnes av bruttoinntekt fratrasket et fradrag på om lag 120 000 kroner. Beregningene er foretatt ut fra lønnskostnader, beregnet antall årsverk og gjennomsnittlig årslønn for heltidsansatte per reiselivsbransje.

Beregnete direkte skatte- og avgiftsinntekter fra reiselivsansattes arbeidsinntekt i 2017. Millioner kroner. Kilde: Menon og SSB. Tallgrunnlaget er oppdatert i 2019 gjennom en grundig gjennomgang av reiselivspopulasjonen.

Styrke markedsføringen av Bergen som en destinasjon i seg selv og øke attraktiviteten i vintersesongen

Bergen er en av landets største og viktigste turistbyer. Det kan delvis forklares av at Bergen er Norges største cruisehavn og en sentral del av «Norway in a Nutshell». Byen er en viktig innfallsport til reiselivet på hele Vestlandet og et komplementært produkt for mange som skal besøke andre steder langs Vestlandet. Samtidig er Bergen en historisk spennende by som byr på et rikt kulturliv. Bryggen i Bergen er oppført på UNESCO verdensarvliste, og kanskje som den fremste attraksjonen i byen.

Felles for dette er at det er sterke argumenter for å besøke Bergen om sommeren. Det vises også i tallene hvor sesongprofilen blant de besøkende i alle år har vært like med en klar skjevfordeling mot en topp på sommeren.

Reiselivsnæringen i Bergen har gjort mye riktig og det største potensialet for økt vekst i årene fremover er trolig knyttet til å øke attraktiviteten i vintersesongen. Å fremme Bergen som en destinasjon i seg selv i større grad enn i dag, samtidig som en bevarer komplementariteten til Fjord-Norge vil være en fordel. Et annet grep for å øke attraktiviteten, uavhengig av sesong, kan være å styrke markedsføringen og profileringen som en ledende kultur- og opplevelsesby.

Bergenhus Festning – Koengen. Foto: Sverre Hjørnevik, fjordnorway.com

Ringvirkningsanalyse av reiselivet i Bergen

